

ÚSTAV ETNOLOGIE FILOZOFICKÉ FAKULTY UNIVERZITY KARLOVY

Autor disertační práce: PhDr. Martin Opatrný

Název práce: Interkulturní komunikace v kontextu kulturní politiky EU

Vedoucí práce: PhDr. Lenka Opletalová, Ph.D.

Oponent práce: Doc. PhDr. Václav Soukup, CSc.

POSUDEK OPONENTA PRÁCE

TÉMA DISERTAČNÍ PRÁCE

Předmětem disertační práce PhDr. Martina Opatrného je teoreticko-empirická analýza interkulturní komunikace v multikulturním prostředí Evropské unie. Zvláštní pozornost je věnována analýze interkulturní komunikaci v kontextu kulturní politiky EU s důrazem na (1) historii a vývoj kulturní politiky EU, (2) současný právní rámec kulturní politiky EU (3) aktuální stav a budoucí trendy v kulturní politice EU, (4) klíčové orgány a instituce EU v kontextu kulturní politiky, (5) vnímání kultury občany EU. Ústřední hypotézou empirického výzkumu, který ve své rigorózní práci autor testoval, byl předpoklad, že přes „veškeré proklamace EU interkulturní komunikaci významně podceňuje“ (str. 4) Empirický výzkum byl proveden v anglickém jazyce prostřednictvím dotazníkového „on line“ nástroje a software SurveyMonkey. Cílovou skupinou respondentů byli představitelé stálých zastoupení členských států při EU. Výzkum se stal významným zdrojem poznatků užitých při zpracování disertační práce, neboť na základě získaných empirických dat bylo možné verifikovat některé stanovené hypotézy. V této souvislosti považuji za důležité ocenit jak volbu tématu práce, které je z této perspektivy v odborné literatuře téměř nezpracované, tak skutečnost, že součástí disertačního projektu byl empirický výzkum. Z tohoto hlediska lze tuto práci označit nejen za podnětný příspěvek k teorii interkulturní komunikace, ale také k problematice, kterou řeší aplikovaná antropologie a interkulturní psychologie. Disertační práce navíc potvrdila, že

vyšší kompetence úředníků EU v oblasti interkulturní komunikace může významně přispět k lepšímu porozumění mezi jednotlivými členskými státy EU.

KONCEPCE A STRUKTURA PRÁCE

Při zpracování své disertační práce autor kompetentně využil kromě empirických dat získaných vlastním empirickým výzkumem také relevantní teoretické zdroje. Stanovené výzkumné cíle úspěšně promítl do koncepce i struktury své práce, jíž tvoří tři vzájemně spjaté části. První kapitola je věnována teoretickému vymezení fenoménu komunikace. Tato část práce představuje zdařilé uvedení do zkoumané problematiky, i když jisté výhrady je zde možné vyjádřit vůči poněkud striktnímu tvrzení, že „specifický symbolický systém komunikace používali už první ardiopitékové a australopitékové“ (str. 29) nebo tezi, podle níž „o vzniku řeči jako takové můžeme hovořit až u linie *Homo habilis*“ (str. 31). Z perspektivy poznatků současné paleoantropologie jsou totiž oba výše uvedené výroky nejen zavádějící, ale jednoznačně chybné, neboť ke vzniku jazyka jako systému znaků a symbolů sloužících ke komunikaci lze mluvit až v souvislosti s evolucí druhu *Homo heidelbergensis* a zrození „symbolických systémů“ je spjata až s anatomicky moderními lidmi. Tato problematika ale není předmětem výzkumného zájmu autora. Jedná se spíše o drobný „zkrat“, který nesnižuje hodnotu vstupní kapitoly a témata, jež jsou zde prezentována – otázky spjaté s etapami vývoje komunikace, prezentací fenoménu interkulturní komunikace a přínosem kulturních antropologů k problematice kategorizace kultur, kulturních okruhů a kulturních dimenzí. Větší rozpaky vyvolává skutečnost, že autor věnoval velmi malý prostor teorii lingvistického relativismu, která je pro dané téma velmi důležitá a nepoužil v teoretických zdrojích v češtině dostupné publikace věnované lingvistické antropologii (Vrhel 1981, Salzman 1997, Pokorný 2009, Černý 2009 aj.).

Ve druhé kapitole, věnované problematice interkulturního prostředí, kulturní politiky a fungování Evropské unie, autor kompetentně vymežil kulturní politiku EU, komplexně představil klíčové instituce EU v kontextu EU a inspirativním způsobem prezentoval vnímání kultury občany EU. Zvláštní pozornost věnoval jak historickým zdrojům, hodnotám a koherenci evropské kultury, tak proměnám evropské kultury v důsledku globalizace i politické, sociokulturní a ekonomické integrace. Za podnětnou je možné označit analýzu specifických interkulturních vztahů vybraných členských států EU. Při srovnání vzájemných vztahů Čechů a Slováků (str. 228) mě ale zaujalo autorova vymezení Čechů jako reprezentantů „lineárně-aktivních a Slováků jako „multi-aktivních“ kultur. Tato kategorizace,

vycházející z kategorizace kultur Richarda Lewise (Lewis 2006), neodpovídá jeho přehledu lineárně-aktivních a multi-aktivních kultur, v němž Češi a Slováci (společně s Maďary a Chorvaty) sdílejí na pomyslném kontinuu stejnou pozici (pořadí 10). Považuji proto za užitečné, aby v průběhu vlastní obhajoby autor svojí dichotomií lineárně-aktivní (Češi) a multi-aktivní (Slováci) blíže vysvětlil. Logické vyústění disertační práce představuje třetí kapitola, v níž je provedena analýza specifických interkulturních vztahů vybraných členských států EU. V této části práce autor také prezentuje své dotazníkové šetření, včetně seznámení s použitými výzkumnými technikami a metodami, průběhem sběru dat, jejich analýzy a interpretace.

OTÁZKY K OBHAJOBĚ

1. Vymezte zásadní poznatky, ke kterým jste dospěl v průběhu svého dotazníkového šetření a zda je možné je učinit předmětem dalšího empirického výzkumu.
2. Je možné některé poznatky, jež jste získal prostřednictvím svého výzkumu, uplatnit v praxi?
3. Vysvětlete, proč jste se (v rozporu s typologií Richarda Lewise) rozhodl vymežit Čechy jako reprezentanty „lineárně-aktivních kultur a Slováky jako reprezentanty „multi-aktivních“ kultur.

CELKOVÉ HODNOCENÍ

Obecně je možné konstatovat, že PhDr. Martin Opatrný dobře vymezil předmět, metody i cíle své práce. Odborný přínos práce je možné vidět v systemizaci problémových okruhů spjatých s interkulturní komunikací v kontextu kulturní politiky EU a realizaci vlastního empirického výzkumu. Autor prokázal odbornou kompetenci ve zkoumané problematice, kterou získal jak v průběhu dotazníkového šetření, tak studiem relevantních teoretických pramenů. K přednostem práce patří zpracování kulturologicky relevantních tematických okruhů a autorova snaha zpracovat dané téma z interdisciplinární perspektivy.

Doporučuji disertační práci PhDr. Martina Opatrného k obhajobě. Předložený text splňuje požadavky standardně kladené na disertační práci.

